

Az urszubeli lány

01.

OTT ÁLL az Istenszéke magosán a Maros fölött. Egyik oldalán a sokágú Galonya, másik oldalán a Bisztra-patak s mögötte a Kelemen csúcsai. Persze, ma már ott sem olyan a világ, mint akkor volt, midőn az Isten pihenni leült volt a hegyek közé. Ma már nem jár arra, ha pihenni akar. Elúzták az emberek. Elriasztották a gőzfűrészek, a lárma és a kiabálás, fadöntések zaja, mozdonyok sípja, a sok hevenyészve összetákolt ház, a szemét, a piszok, a békétlenség s mindaz, ami az emberrel együtt a völgyeken följött.

Ma már csak fent a gerinceken, a forrásvidékek táján áll még a rend. Oda húzódtak föl a szarvasok is, és az a néhány megmaradt medve. Ősszel a nagy bikák hangja a ködön át lehallatszik a völgyig. A gőzfűrészek robotoló emberei fölfigyelnek reá, ma-szatos kezüket végighúzzák sápadt homlokukon, s úgy érzik, mintha emlékeznének valamire.

De hatvan évvel ezelőtt még zárt erdő volt mindenütt, le a Marosig. A vécsi báró tudta magáénak mindkét Galonyát, Bisztrát az Istenszékével együtt. Övé volt-e? Évente néhány napig, igen. Amikor szarvasbögésre feljött, s ponyváját a plájások kifeszítették valamelyik szélmentes forrás közelében. Vagy hóhul-lás után, mikor az Ulm-pojáni üres esztenát három-négy napra megtöltötték csizmás, bekecses, puskás vadászurak, s öles tűz mellett itták a kemény borókapálinkát, s medvékről, vaddisznókról folyt a szó.

Ilyenkor talán övé volt az erdő. De máskor, ha jutott belőle embernek valami, az legfeljebb vén Sándru lehetett, az Ulm-pojánai bács, ki tavasztól őszig ott legeltette juhait. Vagy Tóderik, a bizstramenti ember, kinek csapdái voltak az Urszu-patakon föl, egészen az Istenszéke alatti nyeregig, s aki Szent Györgynapi vásárkor zsákkal vitte a nyersbőrt a régeni zsidóknak.

Azt beszéltek erről a Tóderikről, hogy valahonnan messziről jött, a hegyeken túlról, és hogy valami sötétség járt vele. Az emberek beszélnek. Hosszú téli estéken, kemencetűz mellett, mikor a férfiak a pipát szívják, s a lángokba bámulnak, az asszonyok hosszú guzsalyról fonják a gyapjút, s megered belőlük a szó arról, ami volt.

Messziről jöhetett ez a Tóderik, annyi bizonyos, mert nem volt rokona senki a közelben. Idős is volt, ahogy mondják. Borzas fekete szakállába már fehér szálak vegyültek, amikor először látták errefelé, s vállig érő zsíros haja ritkult erősen.

Asszonya nem volt, mondják, csak egy leányka jött vele. A hegyről érkezett, nem úton, mint mások, még csak ösvényen se. Sántaék kidőlt kerítésén át lépett be a faluba. Vedlett báránybőr mellényt viselt, fején alacsony tetejű, széles, fekete kalapot, mint a havasiak. Nagy, hosszú bot a hátán, rajta kötéllel átkötött báránybőr bunda. Lábán szakadozott

bocskor. Körmei kilátszottak belőle, s nagyok, feketék voltak, akár a medvéé.

A kislány mögötte jött. Mezítláb. Egyik kezében cserépkorsót hozott, másokban kicsi rongybatyut. Formás gyerek volt, talán tizenkét esztendőse akkor. Fejét kendő borította, piros-tarka kendő. A haja szőke volt, azt mondják, olyan szőke, amilyent arrafelé nem láttak még soha. A szeme pedig kék, mint az ég a fejük fölött, a hegyek tetején. Mert nyár volt akkor éppen, szamócaérés ideje.

A lompos, fekete ember megállt a falu utcáján, és körülnézett. Úgy nézett borzas szemöldöke alól, sötéten, hogy félni lehetett tőle. Meglátta a korcsmát, s egyenest oda tartott. Szót se szólt, csak bement, s leült a sarokba.

Mondják, hogy voltak a korcsmában mások is, akik kíváncsian nézték a bozontos, fekete embert a szép kicsi leánygyerekekkel, de ő rájuk se hederített. Leült, a bundát s a botot maga mellé tette a sarokba, s leültette a leánykát is.

Csúnya, kövér örmény volt Dédán akkor a korcsmáros, akit a népek Szőrfülűnek neveztek. Ez csak állt a butikja mögött, s várta, hogy majd szól valamit a vendég. De az nem szólt. Csak ült, s a leányka mellette. Az emberek nézték, csóválták a fejüket. Ki, amit inni akart, megitta, s odábbállott. Idő múltán aztán Szőrfülű is előbújt a polcai mögül, s odament nagy szuszogva az idegenhez.

- Na? - kérdezte, s megállt előtte.

- Hán? - horkant föl a hegyről jött fekete ember, s felnézett a korcsmárosra.

- Mi kell? - kérdezte az örmény.

- Semmi.

- Honnan jöttél?

- Onnat.

- S hova mégy?

- Sehova.

- Sehova?

- Hán!

- Itt maradsz?

- Itt.

- Hol?

- Fönt.

- Az lehet - nyögött egyet a korcsmáros a sok beszéd-től, s letörülte homlokáról az izzadtságot.

- Miért ne lehetne? Hán? Az örmény nézte az embert.

- Nem iszol?

- Ki mondta?

- Pénzed van?

- Nincs.

Hallgattak egy verset, aztán az idegen ráejtette nagy, bütykös öklét az asztalra, s számolni kezdte fekete ujjain.

- Fa van. Víz van. Föld van. Tűz van. Szén lesz. Kell itt olyan? Az örmény bólintott.

- Kell.

- Nyest van, fa van, drót van - számolta tovább a másik -, bôr kell? Az örmény cammogott a fészkébe, egy mocskos pohárba töltött valami mocskos folyadékot, visszaszuszogott vele, s odatette az asztalra.

- Ne. Mi a neved?

Az idegen fölhaltotta a mocskot, elhúzta a száját, krárogott, aztán fölnezett a kövér korcsmáros bedagadt szemébe, és megmondta a nevét.

- Tóderik. Ez itt meg Nuca, ez a leány. Egyéb ne érdekeljen. Szôrfülû rántott egyet a vállán, fogta az üres poharat, s öles szôrnapucsában visszalattogott az odújába. Tóderik meg fölállott, s lökött egyet az asztalon.

- Hallod? Egy fûrészt kell, de jó fûrészt. Egy balta kell, de jó balta. Egy szekereé kell, de jó szekereé. Tíz font máléliszt. Hallod?

A korcsmáros ránézett, s aprókat pislogott.

- Káliba?

- Ház.

- Hol?

- Az az én dolgom.

Az örmény vállat vont, megvakarta kövér tarkóját, s azt mondta:

- Holnap megkapod.

- Ha? Bolond vagy? - horkant föl Tóderik. - Ma! Szôrfülû újra rántott egyet a vállán, morgott valamit, aztán kinyitott egy alacsony ajtót, s betuszkolta magát a hátsó szobába. Idô múlva visszajött. Az asztalra lökött egy baltát, egy sze-kerét és egy fûrészt.

Tóderik egyenként kezébe vette, s megnézte valamennyit.

Megkopogtatta ôket, s megszagolta.

- Ha. A balta balta, de nem jó. A szekerce szekerce, de nem jó. A fûrészt is fûrészt, de ... vigyen el az ördög! Hol a málé?

Szôrfülû morgott valamit, leemelt a polcra egy jegenyefából készült furcsa lapátot, s a sarokban álló ládához dökögött.

- Van zacskód?

- Van a keserűség.

- Hát?

- Adj zsákok!

- Nincs.

Tóderik szemöldökei vadul összefutottak.

- Nincs? És te vagy itt a korcsmáros? Hát borzlyuk ez, vagy falu? Hán? Az örmény vállat vont, s visszatette a lapátot a polcra.

- Essen beléd a... - morgott Tóderik, s a leánykához fordult. Ekkor szólott hozzá először, mióta a faluba bejöttek.

- Add azt a ruhát.

A leányka fürge kezei sebesen kioldották a csomót, s a kendô odaterült az asztalra.

- Na. Ebbe mérd!

Az örmény belemerítette az óriás fakanalat a zsákba, gondosan ügyelve elegyengette rajta a lisztet, s a kendőbe töltötte. Egyszer, kétszer.

- Na - mondotta -, vidd. Tóderik ránézett a szemöldökei alól. -Tíz font?

- Annyi.

- Mérleg nincs?

- Nincs hát.

Valamit morgott még, amíg összekötözte a kendőt, s visszaadta a leánykának.

- Ne. El ne hullasd!

Aztán hóna alá vette a baltát, a szekereét meg a fűrész, vállára lendítette a botot a bundával, s megindult. Vissza se nézett többet az örményre. Még csak nem is köszönt. Kiment az alacsony, piszkos ajtón, s kint megállt szemben a hegyekkel. Felnézett rájuk. Zölden és melegen ragyogtak azok, ahogy tiszta fényével rájuk tűzött a nyári nap.

- Na, itt vagy?-fordult hirtelen a leánykához. - Akkor gyere! Azzal megindult a Bisztra-patakon fölfelé, egyenest neki a hegyeknek.

Amikor a legutolsó házat is elhagyták, még egyszer visszafordult a leánykához. Ennyit mondott neki:

- Láttad a korcsmárost? Nem szeretem az ilyet, aki sokat beszél.

Aztán nem is szólt hátra többet, csak ment. Egy darabig még volt valami ösvényféle a patak mentén, ide-oda kanyargott, ahogy emberek s juhok rendre kitaposták. Aztán az is elmaradt. Szertefoszlott az üverekben. Csak a patak zúgott a kövek között, s a fák hallgattak. Ágaik helyenként leértek a fehér, tajtékzó vízhez. A levegő könnyű volt és fényes. Színültig tele volt a víz partján álló napvirágok kesernyész illatával. Itt-ott egy-egy szitakötő rebbent. Kétoldalt hallgatagon őrizték a csendet óriás bükkök és sudaras fenyők.

Sokáig mentek így. Lábuk alatt puhán süppedt a moha, és egy-egy virág bólogatott. Olykor csermely keresztezte útjukat. Csilingelve jött, és futva a hegyoldalból, és a patakba sietett. Árnyas üverek illatát hozta és mohaszagot. Ormótlan szürke köveken billegtek át. Néha villant egy hal fehér hasa, s a leányka hosszasan nézett utána.

Ahol az Urszu-patak haragos zúgással a Bisztrába ömlik, s az istenszéki források vize belevegyül a többi vízbe: Tóderik megállt. Megállt, letette egy kőre a baltát, a szekereét és a fűrész, le a bundát és a botot, és körülnézett. A leányka is letette a batyut és a cserépkorsót. Egy darabig várta, hogy mi lesz, de hogy az öreg nem szólt, s nem is mozdult, csak odament a patakhoz, s belemártotta a lábát.

- Jujj - mondta halkán, inkább a pataknak, mint másnak, s már dobta is le magáról a kicsi szoknyát s a kicsi inget, fejéről a kicsi piros kendőt, hogy aranyszőke haja meglobogott a szellőben, amit az Urszuval alánküldött az Istenszéke. Óvatosan belelépett a vízbe. Először csak bokáig. Aztán térdig. Majd tovább. Bőrét hűvösen csiklandozta a víz. Csilingelő kacagás bugyborékkolt föl belőle, s bevetette magát a tajtékos hullámok közé.

A bozontos, fekete ember ott a parton megfordult a nevetésre. Szinte döbbenve nézte a fehér habok közül felvillanó barna kis leánytestet. Nézte, aztán sóhajtott. Leült a kőre, a bunda mellé, térdére támasztotta a könyökét, állat az öklére, úgy nézte az erdőt.

A leányka lubickolt keveset, mászkált a sziklákon, beállt az Urszu zúgója alá, majd kijött a partra. Bőréen csillogtak a cseppek.

Megrázta magát, mint a kiskutya, és gyorsan ruhájába bújt. Vizes haját lekötötte a kis piros kendővel, letépett egy szép szál napvirágot, és az ingébe tűzte.

Az öreg fölemelte a fejét, és ránézett.

- Jó lesz itt? - kérdezte mély, dörmögő hangon.

A leányka körülnézett. Odébb, éppen a zúgóval szemben, kicsikét föntebb a fák között, tisztás látszott.

- Oda? - kérdezte, és a tisztásra mutatott.

- Oda - bólintott az ember.

A gyermek elindult a tisztás felé. Az ember is fölkelt lassan, s utána ballagott.

Néhány széles nagy bükkfa ôrizte az aprócska tisztást, s túl rajta fenyők sötétlettek. A fű között itt-ott szamóca piroslott. A nap aranyporral öntözte be a füveket és a fákat. Meleg, jó illat jött a tisztás felől. Egy aprócska forrás kúszott elő a páfrányok közül, és igyekezett szaporán eltűnni a fák alatt.

- Szép - mondta a leányka, és megállt a szélső bükkfánál.

A forrás fölött néhány fehér margaréta ragyogott a fűben. Az egyiken nagy, sárga pillangó ült. Néha billegett a szárnyával. Mintha egy nagy, selymesen sárga virág nôtt volna ki a fehér virágból.

Tóderik megállt. Nézte a tisztást, a fákat, a forrást, az eget.

- Hol legyen a ház?

A leányka rámutatott a sárga pillangóra.

-Ott!

Szellő borzolta meg a bükkök lombját. Megérintette a fűszálakat is, a virágokat is. A pillangó billentett egyet a szárnyán, aztán fölemelkedett a levegőbe.

- Ott - mondotta a leányka újra -, ahol a pillangó ült.

A bozontos, fekete ember bólintott. Aztán csak állt, és nézett szótlánul a tovaszálló szép, sárga pillangó után, amíg el nem tűnt a fák csillogó koronái között.

02.

A HÁZ fölépült.

Azt mondják, furcsa ház volt. Először is nem volt benne egyetlen vasdarab sem. Egyetlen szeg, semmi. Másodszor nem szögletes volt az a ház, ahogy illik, hanem kerek. Kerek, mint egy méhkas. Magos, csúcsos tetejéhez a zsindelet is maga Tóderik hasította. Különösen szép

zsindelyek voltak azok. Lent nagyobbak, s fölfelé egyre kisebbek. Kerek végű zsindelyek mind, hódfarkasok. A legfelsők már csak akkorácskák voltak, mint egy gyermektenyér.

Belül egyetlen szobája volt, egy nagy, kerek szoba, melynek közepén otromba termésköböl készült, roppant kemence állott, valami olyan kandallóféléc, melynek nyitott teteje fölötte megfelelő kör alakú nyílás készült a padlásra is a füst számára. A padlásra létrán lehetett fölmenni a szobából, egy csapóajtón át. Három ablaka volt a szobának: egyik a Bisztra-patakon fölfelé, másik lefelé nézett, a középsőből pedig hátrafelé, a Macskakőre lehetett látni. Azt mondják, ezek az ablakok is hajlítva voltak, a fal szerint. Keretük mogyorófaból készült, üvegjük Mária-üvegből. Ajtaja az Urszura nyílt egyenest. Aki a küszöbön megállt, az felláthatott az Istenszékére.

Nyár derekán fogott Tóderik a házhoz, s ôszire elkészült vele. Közben jártak néha emberek is arra, megálltak, s nézték.

- Furcsa házai építész - mondták.

- Hát! - förmedt rájuk Tóderik ilyenkor - ha nem tetszik, ne nézd!

De azért csak megnézte mindenki, akit arra vitt az útja, föl a legelôkre, mert olyan különös házat sehol a Maros mentében nem látott még ember.

Mikor az utolsó zsindely is fölkerült a tetôre, s a csúcsára is fölötötte a leányka a csokrot két tárnicsvirágból, Tóderik lerakta szerszámaint a sarokba, fejébe nyomta a széles karimájú kalapot, kezébe vette a botot, vállára akasztott egy kötésre való rozsdás drótot, s elindult fölfelé az Urszun. Ment, ballagott, nézte a földet, a vizet, a fákat, itt-ott megállt, szemlélôdött, egy-egy nyiladékon bement a fák közé, szimatolt, dűnnyögött. Olykor lenyesett egy-egy hajlékony mogyoróvesszôt, s itt is, ott is felállított néhány fogót. Mire fölért oda, ahol a nagy szedres üverben az Urszu patak forrásai fakadnak: alig maradt a drótból valami.

A legfelsô forrásnál leült, megigazította a bocskorszíjait, keveset nézelôdött még, szimatolt erre-arra, aztán visszatért a házhoz. A nap lenyugodott már, mire hazaért. Dérszaga volt a levegônek, s fent az Istenszéke gerincein bôgtek a bikák.

A leányka ott kuporgott a furcsa kôkandalló elôtt, és hosszú nyáron süttögette a vacsorára való pisztrángokat.

Tóderik megállt mögötte. Nézte a tüzet, a nyársat és a leánykát. Erezte orrában a ház friss, meleg szagát, és halkán dörög-ve megszólalt.

Aznap elôször.

- Szép halakat fogtál.

A ritka dicsérettôl elpirult a gyermek, és nevetve fölnézett reá. Az öreg zavartan köhögni kezdett.

- Űgyes vagy - mondtotta még, azzal elfordult, mintha res-tellte volna, hogy annyit fecsegett.

Alig hullott le a hó, ott volt Tóderik a dédai korcsmában. Ôt nyestbôrt s egy vidrabôrt tett le az asztalra az örmény elé.

Szôrfülû megtapogatta a bôrôket, beléjük fújt, forgatta. Aztán felnézett a gerendás mennyezetre, mintha a pókhálókkal tartana tanácskozást. Végül rámeredt az emberre.

- Még kettôt hozol, s jó lesz!

Tóderik fölhorkant, mint a vaddisznó.

- Hán? Volna eszed! Egyet se, érted? S még adsz húsz font máiét!

Húszat!

Az örmény kövér arca elkékült.

- Én? Inkább sohase láttalak volna! Mit gondolsz? Ezekért? Hát bôrök ezek?

És lökdösni kezdte a bôrôket az asztalon, fújta, tépte, dörzsölte, dobálta ôket dühös fintorral. De Tóderik csak hallgatott, s várt. Aztán köpött egyet a padlóra, s ennyit mondott:

- Ide hallgass, ördög korcsmárosa! Hozhatok még többet is. De adj most két véka málét meg egy kötés hagymát, meg két font túrót, meg egy üveg olajat. Tél van.

Erre aztán az örmény elhallgatott, összeszedte a bôrôket, s bevitte a belsô szobába.

- így, látod - mondotta Tóderik -, nem szeretem, ha az emberek annyit beszélnek.

Azzal visszament az Urszu torkába a liszttel, hagymával, túróval és olajjal.

03.

Ez ÉPPEN akkor történt, amikor az urak újfent vadászni jöttek. Még a faluban szembetalálkozott hosszú Mitruval, a báró plájászával.

- Gyere hajtani - állott meg Mitru -, hallod? Itt vannak az urak. Pálinka lesz. Virradatkor légy az Ulmu torkában. Átjöhetsz a hegyen is.

- Menjen a bánat! - dörmögte Tóderik, s ment tovább. A plájász hangja meghegyesedett.

- Hallod-e? A ház, amit csináltál, az úr helyén van. Övé az erdô mind. Kértél rá engedélyt, he?

Tóderik köpött egyet.

- Az erdô Istené, nem az uradé - dünnyögte, s ment tovább. De aztán éjszaka megint csak fölkel. Tüzet tett, hogy lásson, aztán egy jó marék málélisztet kendôbe kötözött, s fölakasztotta a botra. Magára rántotta a birkabôr mellényt, fejébe nyomta a nagy, lapos kalapot, s odaszólt a leányka vacka felé:

- Nuca, he.

A bunda megmozdult.

- Ide hallgass! Megyek az urakhoz. Talán pár napra. Hallod?

- Hallom - felelte vékonyka, álmos hangon a leányka.

- Akkor jó.

Azzal kidöcögött az ajtón.

A fáknak hószaguk volt. Pára lebegett a patak fölött. Egy-egy száraz gallyon megreccsent a fagy. A csillagok ragyogtak még, de kelet felé, a Tirimia fölött már sápadni kezdett az ég.

Megszagolta a levegőt, és érezte, hogy jó idő lesz. Átment a pallón. A lehántott fenyőrönk csúszott a fagytól. A patakon túl megállt, visszaneézett, és elhatározta, hogy megszélesíti még egy fával. Aztán elindult az Urszun fölé, egyforma, cammogó lépésekkel, de mégis sebesen. Mint a medve, amikor utazik.

Mire az utolsó csillag is elfogyott, már a Kis-Galonyán ereszkedett alá. Köd volt a völgyön, s a fákon akkor virágozott ki a zúzvara. A hó még bokáig sem ért, s halkán nyöszörgött a bocskor alatt.

Az Ulmu torkában már együtt voltak az emberek. Tüzet gyújtottak a patak partján, s ott gunnyasztottak körülötte, mint borzolt varjak a trágyadombon. Húszan lehettek. Birkabőr mellényes, condrazekés, kucsmás, nehéz emberek. Mitru volt velük és Stefán, az ilvai plájász. Puska volt náluk, nagy, régi fajta, hossz-szű csövű. A többinél erdőirtó balta, vagy egyszerűen csak hegyjáró bot.

- Hát eljöttél? - kérdezte Mitru fölényes hangon.

Nem felelt. A többiek szó nélkül helyet szorítottak neki a tűznél, úgy nézték a furcsa, idegen, fekete embert. Az egyik bütyköt nyújtott.

- Igyál! Ha medvét lőnek az urak, mindenki kap egy fél pinttel. Ivott s továbbadta. A pálinka rácsöpögött a szakállára. Még a szaga is jólesett.

- Itt lesznek a medvék - mondotta valaki, s felmutatott a fenyővel benőtt, sűrű hegyoldalra -, tavaly is itt voltak.

- Egy biztosan lesz - felelte Mitru -, tegnap rámentek a nyomára. Nagy, mint egy ökör.

- Adja Isten, hogy megleljük - nyögte valaki, és csámcsogott a pálinka ízéhez.

- S hogy el is találják az urak! - óvatzkodott egy másik. Tóderik fölnézett a hegyoldalra, nézte, nézte, aztán megcsóválta a fejét.

- Ott ma nem lesz semmi - dünnyögte egykedvűen. A plájászok fölhorkantak.

- Miért?

- Mert észkas. Havazáskor, úgy igen. De most?!

- Nagyon okos vagy - gúnyolódott Mitru -, tán sokat jártál erre! Hát hol keresnéd, ha nem itten?

Tóderik fölmutatott a szemközti oldalra, amelyik az Istenszékének szaladt fölé.

- Ott. Verőfény. Meg bükk. Besüt a nap közége. S van makk. Ha! Itt túl ma csak harkályt s mókust, azt igen. Nem medvét.

Hosszú Mitru megrángatta kenderszínű, gyér bajuszát. Sovány orrán bosszúság kunkorodott.

- Hm - mondotta -, nagyokos vagy. Sze' én is tudom, mit tesz a makk meg a verőfény. De elsőnek ezt hajtjuk mindig.

Tóderik vállat vont. Valaki új rozsét dobott a tűzre. A szikrák fölszöktek magosra.

- Azt másodiknak hajtjuk - mondotta egy öregebb ember -, ez a rend. Aztán többet nem beszéltek a dologról.

Egyre világosabb lett. A köd lehúzódott a Maros felé, s az acélkék égen csillogva jelentek meg a napsugarak.

Eloltották a tüzet, s elindultak lassan a patakon fölfele. Mitru időnként leállított egy-egy embert.

- Te itt maradsz! Az irányt tudod. Tartsátok jól a távolságot, és ügyeljete! Az urak a poján alatti gerincet állják. Mikor azt a sziklát ott eléri a nap, indul a hajtás.

- Értem - felelte az illető, s félreállt a nyomból.

Az első hajtásban valóban nem volt semmi, csak hideg. Lövés sem esett. Az urak bosszúsak voltak, megfáztak. Bajszuk, szempillájuk csupa zúzmara volt.

A második hajtásban először egy konda disznót vertek föl a hajtók.

- Hujj - hujj! Vigyázz! Ne hagyd! Fölfele! Fölfele! Fölfele vigyázz! Hujhuj! Disznók!

Aztán a harmadik üverben valaki friss medvenyomra bukkant.

- Medve - visszhangzóit végig a patak fölött -, medve! Vigyázz! Lefe!le!

Aztán sokáig nem történt semmi. Csak a Mitru nagy, borzas kutyáját lehetett hallani valahol messze, ahogy egy katlan mélyén ugatott.

Már a hetedik üveren is túl voltak, mikor fent, az Istenszék gerincén, ahol az urak állottak, eldördült az első két lövés. Egy idő múlva újra kettő. Majd még egy. Utána csend megint. Jó idő múlva haliam lehetett a kutyát, ahogy ugatva jött visszafelé. S valaki fent kiáltott.

- Visszatérnek a disznók! Vigyázz! Vigyázz középen!

Tóderik is ott ment középen. Üveren föl, üveren le. Föl-le, föl-le, szakadatlanul. Már jó ideje a disznók nyomán haladt. Tudta, hogy tizennégyen vannak, kilenc kicsi, öt nagy. Majd az egyik, a legnagyobb, kivált a többi közül, s fölfelé kanyarodott. Tóderik utánanézett a nyomnak. Szűk, sziklás gerincen állott éppen, előtte is, mögötte is apró tisztásokkal tarkított sűrű, fiatal fenyves.

Akkor hallatszottak a lövések éppen. Majd a kutyaugatás és a kiáltások fent. Néhány ugrással fent volt a sziklákon, s mélyen beláthatott az üverbe. A szemközti oldalon éppen akkor ereszkedtek alá a disznók. Megolvasta őket: tizenegy volt. Kilenc kicsi, két nagy. A nagyok közül az egyik elől ment, a másik lemaradva, egészen hátul. Néha meg is állt. Ezt ugatta a kutya.

- Hujj-hahujj! Hujhá! Hujhá! Hujjahahuuu! - ordított bele tele torokkal az üverbe.

A disznók megálltak, aztán eltértek lefele.

- Lefe!le mennek! Vigyázz! Hujjhahujj!

Ebben a pillanatban valami megmozdult a szikla alatt. Valami nagy. Fújt, és törtetve iramodott visszafele.

- Az anyád...! - fordult meg Tóderik, s még láthatta egy pillanatra a különvált nagy, behemót kant, amint eltűnt hátul a fiatalosban.

- Ügyes voltál - vigyorodott el -, Isten éltesse. Nem esznek belőled az urak.

A disznók már eltűntek addigra ott túl. Csak a hátul levő küzdött egymaga a kutyával. Nem tudott menni. Egy kidőlt fa mellett állt, hörgött és csattogtatta agyarait a kutya felé. Aztán hirtelen eltántorodott, és elesett. Vonaglott még, majd nem mozdult többet. Mire Tóderik odaért, már a kutya sem ugatta, csak lógó nyelvvel ült mellette, és néha beletépett a véres sörték közé. Morgott, mikor meglátta az idegen embert.

- Nana - beszélt hozzá Tóderik. - Nana! Ciba ne! Ne!

Haslövése volt a disznónak. Kövér, kétéves kan, éppen szalonnának való. Véres volt körülötte a hó, s a nyom is, ahol idáig elvergődött. Egy percig gondolkozott Tóderik, hogy mit tegyen, de aztán vállat vont.

- Majd eljön utánad, aki beléd lőtt.

Aztán otthagya a disznót a kutyával együtt.

Közben újra megszólaltak a puskák, de most az aljban. Aztán csak mentek a hajtók tovább, üverén föl, üverén le. A nap már erősen áthajlott a görgényi oldalra, mire a hajtásnak vége lett.

Egy medvét s három disznót lőttek az urak. Arcukon meglegedés ült, és szorgalmasan kínálgatták egymást a kulacsokból. A medvét a báró lőtte. Ott ült egy fatöknön, szélesen, derűsen, csupa mosolygással a szakálla között, s a geryeszegi gróffal évődött éppen, aki két disznót hibázott egymás után.

- Rövidek voltak, mi? A fene egye meg, te Mitru, mért nem toldod meg legalább egy méterrel azokat a disznókat, amiket a gróf elé küldesz, hallod-e? Mitru? Hol van az a gazember?

- Elment a disznó után, amit nagyságos Éltető úr sebzett - jelentette katonásan Stefán, az ilvai plájász.

Tűzet gyújtottak az urak számára, a hóra bundákat és pokrócokat terítettek, előkerült az ennivaló. A hajtók odébb húzódtak. Nem kellett nekik a tűz, melegük volt úgyis. A báró vágatott mindegyiknek egy tenyérszalonnát, s negyed kenyéret. Elrágódhattak rajta.

Az uraknál előkerült a bor s a tréfa. Középpütt ült a báró, egy lábú vadászszékén, széles, nagy terjedelmével, őszülő szakállával, piros arcával, akár valami vidám, vén havasi Isten. Bekecs nélkül, bőrmellényben, s még azt is kigombolta a hasán, hogy jobban nevetessen. Jobbra tőle, alacsony, kis háromlábú széken, bosszúsan és gondtelten szigorkodott a keszegképű geryeszegi gróf.

Kényszeredetten erőszakolt arcára egy-egy fanyar mosolyt, ha őt csipkedte a tréfa, s minden figyelmét a sült kenyérré fordította meg a vajra. Mivel csak azt ehette szegény, gyomorbetegsége miatt.

A báró másik felén bozontosán székelte egy odacipelt rönkön a havasi király: Éltető uraság. Nem volt sem fiatal, sem vén. Negyven is lehetett volna, hatvan is. Torzonborz bajusza álláig fityegett, barnára cserzett arcába keményen vésődtek a ráncok. Sűrű, fekete üstöké fülére lógott a

magyarosra gyúrt báránybôr kucsma alól. Éles karvalyorra fölött két élénk, villogó szem harcra s vitára készen parázslóit minden pillanatban.

A többiek, ahogy lehetett, úgy ülték körül a tüzet. Sokan voltak, s Erdély minden feléből. Többen, mint a hajtok. Még Mitru sem ismerte valamennyit, pedig ő már évek óta vadászott az urakkal.

Hanem volt ott egy, akin meglátszott, hogy nem tartozik egészen közéjük. Kis, barna képű fiatalember volt ez. Szürke condra-gúnyát viselt, akár a jómódú parasztok. Bajuszkája pelyhedzett éppen. Ócska, egycsővű puskájával ott ült egy ledöntött bükkfán, távolabb a fűztől s az uraktól, de a hajtókhoz sem közel, s bicskával szalonnát falatozott. Az öreg Sándru fia" volt ez. Sán-drué, aki a báró legelőit bérelte kereken, a havason, mindenütt, amerre csak tisztások és széltörések voltak.

Tüszös, bocskoros, egyszerű havasi pásztorember volt az öreg Sándru, de kétezer birkának az ura. Bácsaival és pakurárjaival maga terelte a juhokat tavasszal fel az Ulmura, Zsisára, Cégér pojánra, Bradulecre s amerre csak a bárónak legelői voltak. Őszszel maga ment mögöttük, le a Maros völgyén végig a Nyarad és Küküllő mentére, ahol szénát, szalmát vehettek uradalmaktól a teletetésre. Kétezer vagy talán még több birkája volt, ki tudta azt pontosan? S öt fia. Négyet megtartott pakurárnak, s az ötödiket, a legkisebbiket úrnak taníttatta. Tellett a juhokból. így lett Indrei Sándruból Sándru Bandi joggyakornok a szászrégcni szolgabíróságon.

A báró szerette az öreg Sándrut, mert ritka becsületes ember volt. S pártolta a fiát is ezért. Sorsát már el is rendezte előre: ha ideje jő, szolgabíró lesz majd, s fõszolgabíró késõbb. Addig is, valahányszor vadászni indult Vécsról az urakkal, elfuttatott egy csézás lovat Szászrégenbe Sándru úrfiért. Hadd jöjjön ő is. Szokjon be a magyar urak közé. Tréfálni is szeretett vele, mert jól vágott az esze a fiúnak. Azt tette ott a tűznél éppen. Arról folyt ugyanis a szó, hogy mi több: ha egy medvét lőtt valaki, vagy pedig két disznót. Ki ezt mondta, ki azt. - No, Bandi öcsém -fordult oda a báró a Sándru-fiúhoz -, mit szóiasz te ehhez, hadd lám?

Az pedig illedelmesen megtörölte elébb a száját, kis pely-hedző bajuszkáját is megpödörgette, aztán kivágta bátran:

- Én a két disznó mellett szavazok!

- S ugyan miért? - hökkent meg a báró.

- Azért, mert a disznó mindenképpen előkelőbb, mint a medve.

- Nocsak - lepődtek meg erre az urak is.

De a báró már látta, hogy ebből ki kell bújjék valami fortély, s ezért hát biztatta a fiút.

- Na, hát magyarázd meg a dolgot, hadd értsük! Nem is kérette az magát.

- Hát nem a kegyelmes báró úrtól hallottuk többször is, hogy ebből vagy abból a disznóból képviselő, főispán vagy éppen miniszter lett? Medve pedig még ez ideig nem töltött be a hazában semmiféle hivatalt!
- Ej, kutya kölyke! - kacagtak az urak, s egy fél pint bort nyomban meg kellett igyék erre a mondásra.

Közben lehúzták a medvét is, meg a disznókat is a hegyről. Fölkeltek az urak, nézték a zsákmányt. Odatódultak a hajtók is. Méregették a medvét, becsülték súlyra a disznókat. Kacagott a sok lompos, izzadt szegényember annyi szép hús láttán. Ebből majd jut mindegyiknek egy tarisznyára való, mikor hazamegy, s fél liter pálinka a medve után. Csak kikottyantotta örömeiben az egyik.

- Na ugye, hogy mégiscsak az öregnek volt igaza! Mondotta ökelme még az elején, hogy az első hajtásban nem lesz semmi, csak a másodikban! Nem hitt neki Mitru!

Meghallotta a báró a beszédet, s kíváncsian fordult a hajtók felé.

- Melyik az az ember?

- Ez ni - mutogattak többen is Tóderikra -, megmondta már reggel, hol kell keresni. Pedig nem is idevaló. Most jár itt először.

A báró ránézett Tódcrikra, nézte, aztán megkérdezte.

- Hogy hívnak téged?

- Tóderik.

- Soha nem hallottam a nevedet - csóválta meg a fejét -, nem vagy idevaló?

- Nyáron jöttem, uram.

- S hol laksz?

- Ott lent a patakon - mutatott az Urszu felé Tóderik.

A báró összeráncolta a homlokát. Emlékezni kezdett valamire. - Várj csak. Valamit mintha hallottam volna rólad. Egy furcsa házat építettél az erdőben. Igaz-e? Tóderik megrángatta a vállait.

- Akinek furcsa, legyen furcsa.

- Kerek, vagy mi a fene?

- Az hát! Kerek! Olyan, mint a méhkas! - szóltak közbe néhányan az emberek közül.

- Hát aztán? - mordult föl bosszúsan Tóderik. - Mi bajotok vele? Olyan, amilyen. He!

- Majd megnézzük holnap, ha átmegyünk a Macskakőre - döntötte el a báró -, de ha csúnya a házad, akkor el kell takarítsad az erdőmből, érted?

Az emberek nevettek, Tóderik morgott valamit. Ekkor jött vissza Mitru a kutyaival. Izzadt volt, és lihegett. Az emberek köréje gyűltek.

- Na, megvan a disznó? - nézett rá sötéten Éltető úr.

A hosszú ember még lihegett párat, aztán levette hegyes kucsmáját, s leverte róla a havat.

- Visszamentem a nyomán egészen az Ulmu fejéig - mondotta, de nem nézett az urakra -, haslövése van, valahol hátul, úgy látszik. Nem állt meg egy percre sem, sehol. S az Ulmu fejénél már alig vérzett.

A havasi király szúrós, fekete szeme vizslatva figyelte a plá-jász arcát, úgy, hogy az elvörösödve kezdte vakarni bocskoráról a havat.

- Jobbról vértett, vagy balról? -Jobbról...

A szúrós szemek villantak egyet.

- Nem... balról... azaz... jobbról is kicsit, balról is kicsit... - dadogta belezavarodva Mitru, s még jobban izzadt, mint azelőtt.

Éltető úr sziklakemény arccal nézett a plájászra. De csak egy pillanatig. Aztán legyintett, és elfordult tőle.

- Jó, na - dörmögte bozontos bajuszába -, a többit már tudom. Hanem ha már hazudsz, annyit megtanulhatnál, hogy a haslövés nem vértzik sem jobbra, sem balra, hanem egyenesen lefele csöpög. Tehát alatta van a vér. Érted? Elmehetsz.

Mitru vörösén tántorodott a hajtok közé. Dörzsölte a homlokát, és káromkodott a fogai között.

- Essen a nyavalya az ilyen rohadt disznóba, csak megjárhatja Az embert...

A szürkület elnyomta már a havast, mire az Ulmpojáni esztenához értek. A patakon átvette uralmát a köd. Fagy reccsent a gerinceken, és a csillagok borzongva bújtak elő rendre az estéből.

Az urak számára nagy kalibában rendeztek szállást. Középen égett a tűz. Öles bükkhasábok ontották a fényt és a meleget, lángját váltott emberek őrizték egész éjszaka. Az urak körben heverték, bundákon s takarókon, a gerendafal mentén. Ettek, ittak, tréfálták egymást. Aztán később politikára terelődött a szó, s akkor egy idő múltán rendre elaludtak.

Az embereknek a szélvédő födél maradt, mely alatt nyáron a pakurárok alszanak. Öles tüzet gyújtottak előtte, s vigyázták, hogy ki ne aludjék. A jó melegben még a birkabőrt is ledobták magukról, s úgy heverték ott, ingben, a nyárról maradt száraz fenyőbojtokon szorosan egymás mellett, akár a birkák.

Csak néha ejtettek szót. Favágásról, vadak dolgáról, tehénről, asszonyról, halálról. Betegségről, urak dolgáról, dézsmáról. Lassan s álmosan folyt a beszéd, néha hosszú időre elakadt, s csak nyögések és sóhajtozások hallatszottak, s a bükkhasábok pattogásai, ahogy a tűz vörös karmai tépdesték őket.

A Sándru-fiú is ide telepedett, ehhez a tűzhöz. Eleinte az uraknál ült, mert hívták, s akarták, hogy ott legyen. De aztán a lassuló beszéd alatt, anélkül, hogy észrevették volna, szép csendesen kioldalgott a kalibából, ide a féltető alá. Bekecsére dőlve elnézte a tüzet, a lángok játékát, s túl azon a komor, szép téli éjszakát. Hegyek s fák elmosódó körvonalait, s a csillagokat fönt, melyek, mint valami nagy tűznek szikrái sziporkáztak magosán a világ fölött. Ahogy úgy félálomban elhallgatta a lassú, vontatott beszédet, tehénről, legelőről, erdőirtásról, olyan volt, mintha régi gyermekkorra tért volna vissza. A juhok, a nagy lapos legelők, a hűvös csillagos esték, a zsendice szaga és az orda íze. Valahogy olyan volt minden. Elhevert az emberek között, s érezte,

hogy közülük való. így ültek ezek néha az apja mellett is, így beszéltek, ezen a nyelven, ezekkel a szavakkal. Ha nyáron felhozta őket újtjok a legelőre, s éjszakára az esztenán maradtak.

Mélységesen mély volt az éjszaka. Szikrázva lobogott a tűz, halkult a szó, s az emberek befele fordultak, önmagukba. Lomha hullámokkal hullámozott a csönd, mint egy nagy, sötét tenger a hegyek között.

Aztán lassan följött a hold, s a Bradulec tetejére kiült. A pojána szélén megnőttek a fák. Árnyak suhantak törzseik között. Túl, a Galonya katlanaiban pártját hívta az öreg bagoly.

Tóderik lassan Mitruhoz csúszott. Botjával megpiszkálta a tüzet.

Szikrák szöktek föl, vörös szikrák, s eltűntek a csillagok között.

A plájász lehunyta szemmel hevert. De nem hallatszott a lélegzete, nem aludt még.

- Kibelezted?

Tóderik hangja alig volt egy halk morgásnál több. Mégis felriadt tőle a másik. -Mit?

És savószerű szeme kerekre nyílván meredt Tóderikre.

- A disznót.

Mitru szeme riadtan futott körbe. De nem figyelt rájuk senki.

- Hallgass...!

- Nana...

- Te jártál ott?

- Én.

Egy ideig csak a tüzet lehetett hallani. S valahol messze, ta-l.in a Tirimián, felvonított a farkas. Valaki az emberek közül felfülett.

- Ha csak... kezdik már...

- Itt a tél - sóhajtott aztán.

A többi már aludt. Nehéz szuszogás töltötte be a levegőt.

Egy idő múlva sűgva, rekedten megszólalt Mitru.

- Egyik combja a tiéd.

Tóderik botja újra megpiszkálta a tüzet. Lassan fölkel, a farakáshoz dőcögött, s néhány hasábot a parázsra vetett.

- És a szalonna? - kérdezte, amikor visszaült.

A plájász arca alig észrevehetően megrándult. Aztán sóhajtott.

- Amennyi a tarisznyádban elfér, elég?

Tóderik bólintott. Aztán elhevert, könyökére dűlt.

A hold már elhagyta a Bradulecet, s ott lógott halvány párok között az égen. Sápadtan csillogott a hó. Eltévedt szél érkezett lentről, s egy percre hallani lehetett a patakot.

- De a hasából - mondotta később.

A másik nem felelt. Égnek fordult arccal fekűdt, szája nyitva volt.

Borostás arcát megvilágította a tűz, s bajuszára akkor szállt alá egy fekete pernye.

Mélységes volt a csönd s az éjszaka. Valaki ült az Istenszékén, s hosszú ósz szakállá köddel lepte a fenyveseket.

Azon a vadászaton a vécsi Nagyúr valóban megnézte Tóderik hazái. Mindjárt másnap, az első hajtás után. Ott jöttek le mindannyian az Urszun, s egyszerre csak szemközt állottak a kerek házzal.

- Ez az? - kérdezte a báró csodálkozva.

- Ez - felelte Mitru, aki mellette volt.

- Nincs egy szeg se benne - mondotta valaki az emberek közül -, tiszta fából készült az egész.

A báró átment a pallón. Mögötte Éltető úr. Csúszott a lehántott fenyőrönk a fagyott talpú csizmák alatt, a geryeszegi gróf nem is mert reá menni.

- Ma a Macskást hajtjuk, lent is kell maradjon valaki - kezdte a mesét.

- Gyere csak át - intett a báró. - Mitru, segítsetek a grófnak. Ketten fogták meg, s úgy hozták szegényt. Majd bele nem fittyentek mindhárman a Bisztrába.

A kerek háznál nevetés fakadt. Csilingelő, vidám kis nevetés. Mindenki odanézett. Szőke, kék szemű leányka állott az ajtóban, és nevetett.

- A te leányod? - kérdezte Tóderiket a báró.

- Enyim.

- Szép gyerek. S a feleséged? -Nincs.

Furcsán mondta, morogva, mint a medve. A báró ránézett, s nem kérdezett többet. Odament a házhoz, megsimogatta a kislány szőke fejét, aztán megszemlélte a házat jól, kívülről, belülről.

- Furcsa ház - mondotta -, a fenébe is, nagyon furcsa. Hol tanultál ilyet építeni?

Tóderik vállat vont.

- Sehol.

Mikor már mozdulni kezdtek a hajtók, hogy felálljanak a Bisztra mentében, és Stefán is indult, hogy nyomot taposson az uraknak föl a Macskás nyergéig, akkor a báró egyszerre csak kihúzta magát, összeráncolta a homlokát, és szigorúan ráförmedt Tóderikre.

- A ház ellen nincs kifogásom. Azonban hallod-e: nem jó helyre tetted! Ki választotta ezt a helyet?

Tóderik lassan megforgatta a fejét, aztán a leánykára nézett. A leányka reá. Aztán megszólalt a leányka, de nagyon komolyan.

- Én... vagyis... a sárga pillangó...

A báró még jobban összeráncolta a homlokát.

- Nekem itt sehogyan sem tetszik, hallod-e? Vidd át, oda ni, a túlsó oldalra! Értetted? Holnapra ott legyen!

Tóderik állt. A leányka szeme kerekre nyílván bámulta a bárót. Az emberek vigyorogtak. De az urak közül nem nevetett, még csak nem is mosolygott senki. Mind keményen és szigorúan néztek Tóderikre, akárcsak a báró.

- Nem értetted? Holnapra vidd át a túlsó oldalra! Ha nem: lebontatom az egészet!

Halálos nagy csönd lett a szavak után. Tóderik lassan fölemelte a fejét, és egyenesen a báró szemébe nézett. Belenézett nélyen. Aztán legyintett és elfordult. Ekkor megszólalt a Sándru-fiú.

- Hé, ember! Kérd meg a kegyelmes báró urat, hogy adja kölcsön azt a két bivalyát, amivel áthúzhatod!

Az urakból kitört a kacagás, de egyszerre gyermeksírás hasított bele a jókedvükbe. A kislány sírt. Kétségbeesett, szívet tépő gyermekzokogással.

A báró elkomolyodott, és odament a gyermekhez.

- Ne sírj, na. Hát úgy szereted ezt a csúnya házat?

Keze kinyúlt, hogy megsimogassa a szöke fejet. De a kislány hirtelen kiegyenesedett, és ráütött a kezére. Könnyes arca kigyúlt a haragtól.

- Ne nyúlj hozzám! Rossz ember vagy! Rossz!

A báró meghökkenve nézett a haragos gyerekekre. Az urak közül sokan nevettek.

- Nézd csak, a kis vadmacska! De fölvtágták a nyelvét! Ebből is jóféle feleség lesz! Hát még anyós!

Ekkor odament a Sándru-fiú, leguggolt a kislány mellé, meglógta két vékonyka kis vállát, az arcába nézett, és azt mondta:

- Ne sírj, te. Hiszen csak tréfált a báró úr. Nem akarja ő bántani a házatokat, dehogy akarja. Nincs nála jobb ember az országban, te! Ha nem sírsz többet, hozok neked egy mókust!

- Igazán? - nézett rá komolyan a gyermek.

- Igazán - bólintott a Sándru-fiú, s megsimogatta a leányka fejét - de azt mondd meg, hol vetted ezt az aranyszínű hajad, mi?

- Nem tudom - felelte, és már mosolygott -, mikor hozod a mókust?

- Elhozom, ne félj. De csókot is kell adj érte.

- Most?

Már nevetett. Hamiskásan, mint a nagyleányok. Két kis karját a fiatalember nyaka köré fonta.

- Egyet most, egyet, mikor elhozom.

Az urak nevettek, s tréfálkozva indultak Stefán után, a hegyre. A báró bőrmellénye zsebeiben kotorászott, és előhalászott egy ezüst forintost. - Nesze - nyújtotta oda a kisleánynak -, kelengyére való.

A gyermek kerekre nyílt szemmel bámulta a csillogó ezüstpénzt.

- Vedd el, na - biztatta Sándru Bandi -, s csókolj kezet a kegyelmes báró úrnak. Látod, milyen jó ember? Csókolj kezet gyorsan!

Csilingelve nevetett a leányka.

- De furcsák vagytok! Mért csókoljam a kezét, ha jó ember? Azt csak a papoknak szokás!

S már a báróhoz is ugrott, két kis kezével belecsimpaszkodott a nyakába, s megcsókolta a kövér, szakállas arcot.

A nagyúr egy pillanatig úgy maradt, lehajolva. Két nagy vaskos kezével ő is átölelte a kislányt. Talán egyetlen fiára gondolt, aki ennyi idős lehetett éppen, amikor meghalt. De az már nagyon régen történt. Azóta nem csókolta meg gyermek az arcát.

Aztán gyorsan fölegyenesedett, keze végigsimított a szöke fejen, és halkán mondta:

- Eredj be, megfázol.

Megfordult, rántott egyet a puskaszíján, s gyors lépésekkel megindult Stefán után, föl a Macskásra.

A Sándru-fiú még visszakacagott a kislányra:

- Aztán jó légy!

A gyermek ott állt az ajtó előtt, mezítláb a hóban, s az ismeretlen ezüstpénzzel a tenyerén. Tiszta kék szemével mosolyogva nézte a távozó vadászokat, s utánuk kiáltott:

- Aztán a mókust el ne feledd!

Hangja csilingelve szökdelt át a tisztást, fától fáig táncolt, mint valaki kis láthatatlan ezüstruhás tündér. Míg a Macskakő lábának hólepte fenyői el nem lepték.

Annak a vadászatnak az utolsó napján, fent a Tirmia középső üverében öreg, galléros kan medvét lőtt Éltető úr, a havasi király. A nagy bchemót állat szügybcn kapta a lövést, mégis volt még annyi ereje, hogy megforduljon, s törve, zúzva, akárha egy szikla gördülne lefele, belevesse magát a katlan sűrűjébe.

Még nem volt egészen vége a hajtásnak, mikor Éltető úr elindult a vérnyomon lefele. Élénkpiros, habos vér jelezte vastagon a medve útját. Kézben tartott puskával, óvatosan haladt az úr lefele. Néha megállt, és kémlelte maga előtt a sűrűt. Tömötten álltak a fiatal fenyők, alig lehetett néhány lépésnyire látni.

Egy szikla alatt ott feküdt a medve. Nem élt már. Mozdulatlanul feküdt ott, mint egy nagy, fekete gomolyag, ahogy fejjel előre belezuhant a hóba.

Éltető úr nekitámasztotta a puskáját egy fának, bekecsét ledobta, s nekigyürközött. Kihúzta az oldalán fityegő keskeny nyúzókéjét, és elkezdte a medve bôrét szaporán lehúzni. Meleg volt még a test, könnyen jött le a bôr róla, szinte játszva.

Alig készült el a jobb első lábával, mikor mozogni kezdett valami mögötte a sűrűben. Kiegyenesedett, figyelt. De csak néhány pillanatig. Aztán megismerte a törtetéséről, hogy nem lehet más, csak ember. Nyúzott tovább.

Kis idő múlva hallotta, hogy az ember kilépett a sziklára. Állt ott, aztán lejött. Nem fordult hátra, hogy megnézze, ki az. Nem lehetett más, csak valamelyik hajtó. Hallotta, hogy leér, s megáll mögötte. Aztán mozogni kezdett. Valaki odalépett egészen melléje, lehajolt, és megfogta a medve hátsó lábát. Egy nagy fekete kézben villant meg egy kis, görbe bicska éle, és szempillantás alatt végighasította a bort, talptól hasig.

Ekkor nézte csak meg az embert. Tóderik volt. Ott görnyedt n medve fölött, szó nélkül, feketén, és fejtette le róla a bôrt. Mégpedig olyan boszorkányos gyorsasággal, hogy Éltető úrnak megakadt rajta a szeme.

- Sokat nyúzhattál már, hallod-e? Tóderik csak éppen a szemét villantotta feléje, görnyedtéből. A keze meg sem állt.

- Nem mondom.

Aztán csak dolgoztak mind a ketten, szó nélkül. Mikor a négy lábával elkészültek, talpak, körmök, minden rendben volt, akkor egyenesedett föl csak az urszubeli ember.

- Szép medve - és köpött egyet hozzá.

- Megjárja - dűnnyögött Éltető úr, aztán nekifogott a fejnek.

Mire elkészült vele, a többit már lefejtette Tóderik. Úgy hevert ott a nagy, véres test hanyatt, égnek meredő karokkal-lábakkal, mint egy megnyúzott nagydarab ember. Késüket, kezüket megmosták a hóban, és még mindig nem szóltak egy szót sem. Aztán Tóderik botjára kötötte a nagy, fekete bőrt, úgy lógott rajta, mint egy jókora juhászbunda, és megindultak fölfele. Elöl az úr, mögötte Tóderik.

Mikor a sűrűből kiértek, és már látszott a pláj gerince, Éltető úr egy pillanatra szusszanni megállt. Visszafordult, megnézte Tóderiket, és ennyit mondott:

- Szeretem az olyan embert, aki megbecsüli a szót. Tóderik nem vette dicsőségnak. Bólintott egykedvűen, leverte magáról a havat, s megigazította fején a fekete kalapot.

- Sok beszéd szegénység - dörmögte, de ezt talán már nem is hallotta az úr, mert már újra a havat taposta akkor, fölfele a plájnak.

Este, mikor hazamenőben voltak, s a plájon haladtak lefele valamennyien szótlanul és fáradtan, a havasi király kilépett az urak sorából, megvárta a hajtókat, és köztük Tóderiket.

- Ide figyelj - mondta, és jól a szeme közé nézett -, beállhatsz plájásznak hozzám. Puskát kapsz s komenciót, ahogyan szokás.

Az embereknek, akik ezt hallották, tátva maradt a szájuk, és még a nyál is kicsordult rajta a csodálkozástól. Rettentő nagy dolog volt az, hogy maga Éltető úr mondta valakinek, hogy legyen nála plájász. Mert kutya kemény úr volt ám az, s megnézte az embert kívül-belül, mint vásárban a sipkát, mielőtt csak szóba is ereszkedett volna valakivel. Meg aztán nagy tisztesség is volt ám plájásznak lenni. Hát még magánál a havasi királynál, Éltető nemzetes úrnál! A plájásznak puska jár, kereskedhet fával, bőrrrel, hússal, amivel akar. Minden hónap elsején megkapja a maga maláját, ujját se mozditja érte. Csak zsákba öntik, s meg is örlik menten. Csak éppen érte kellett menni a nagy vízi malomhoz, a Jód torkába. Onnantól kezdve már minden az Éltető uraké volt túl a Maroson, még talán maga az Úristen is. A lélek is elakadt az emberekben, hogy ezt az ismeretlen Urszu-belit ekkora szerencse érte. Mintha a vénasszonyok mesélték volna éppen, a bábák, kemence mellett, a gyermekeknek. Hogy a szegény ember meg a király, meg így, meg úgy. A senki gatyásból rgyszeribe plájász! S méghozzá ekkora nagy úrnál!

De Tóderik, mintha nem is értette volna meg, micsoda szerencse botlott a lábához. Csak elhúlt a sok ember, amikor hallot-ta, ahogy megvonva görbe vállát, odabökte a feleletet.

- Köszönöm, uram. Nem megyek sehova.

Egy mellette álló ijedten meglökte, mint a gyereket szokás.

- Nem hallod, te bolond?! Plájásznak, puskás plájásznak hív a mariásza nemzetes úr!

Tóderik újra csak rándított egyet a vállán, s fölnézett az úrra, egyenest a szemébe.

- Megbocsáss, uram, elhiszem, hogy sok erdőd van, s nagy úr vagy. De én még nem voltam soha az életben más ember cselédje, s nem is leszek soha. Na. Ne haragudj meg érte, de ez már így van.

Az uraság elgondolkodva nézte néhány pillanatig a toprongyos, ágrólszakadt fekete embert. Nézte, aztán halkán ennyit mondott, mély, dörmögő hangon, a bajusza alatt:

- Jó na. De ide hallgass: bármikor... érted? Bármikor ebben az életben meggondolnád magadot, csak átaljössz a Maroson, s a helyed megvan. Amit mondtam, megmondtam.

Azzal megfordult Éltető úr, s elindult a plájon lefele a többiek után.

Hátra se nézett, szót se szólott többet az Ulmuig, az Ulmutól a Marosig, a Marostól hazáig.

Hanem az emberek. Megkárogták Tóderiket, mint a varjak.

- Tán elvitte a fáradtság az eszedet? Vagy az éhség? Vagy a hideg?

Vagy tán nem is vót eszed soha? Hogy éppen ilyen rongyost választ ki magának a szerencse! Ilyen hivatal az életben egyszer akad, s az is csak minden ezrediknek! Hát van a szolgabíró akkora úr, mint a plájász?

Annak nem parancsol senki, se alispán, se főispán, csak éppen a maga gazdája, s az is csak ha vadászni jön! Annyit szerezhet, amennyit akar! S még hozzá éppen Éltető úrnál! Sehol olyan kocsirúdnak való bükk, nyírfák, juharok, hársak nincsenek...! S könnyen lehúzható minden, nem kell annyit vesződni vele, mint teszem azt itt, a Galonyában! Egy rossz ló kell hozzá, semmi egyéb. Ej, Tóderik, Tóderik, fuss a tegnapi után, s kérd vissza tőle az eszedet, amit elvitt!

Így vesződtek az emberek Tóderikkel. Irigykedésüket, bosszúságukat köpdösték ki magukból, hogy nem őket választotta az uraság, hanem ezt a sehonnanjöttet, ezt a félkegyeiműt, aki még azt sem tudja, mit kezdjen a szerencséjével.

Tóderik hallgatta egy darabig, aztán megállt, s szembefordult az emberekkel.

- Hát ide hallgassatok - mondotta, s leszúrta a botot maga elé a hóba -, én nem mondom, hogy az ember arra született, hogy tisztességes legyen. Mert az ember lop. Abból él, hogy lop. Mint a róka, vagy mint a farkas. Hol az Istentől, hol az emberektől, de mégiscsak legtöbbit az Istentől, mert minden az Istené, s nem az embereké. De aki beáll cselédnek, szolgának egy úrhoz, egy gazdához, akitől fizetést kap, komenciót, pénzt és mindent, hogy élni tudjon, s még attól is lop: az akkora gazember, akkora egy bitang tolvaj, hogy még az ördög is restell kezét fogni vele! Hán? Még mondjatok valamit!

Azzal kihúzta a botot a hóból, s elindult Mitru után, hogy segítsen lehúzni a disznót a patakig, s vihesse haza a sonkát meg a szalonnarészt.

Éjszaka ért csak haza. A Bisztra fölött tele volt csillaggal az ég. Két oldalon úgy állt az erdő, mint két mozdulatlan, fekete fal. A hó megcsikordult a bocskor alatt.

A pallónál egy percre megállt. Fölnézett a csillagokra, aztán hallgatta a vizet, ahogy zúgott a lábai alatt. Megcsóválta a fejét, morgott is valamit. Friss szél érkezett fentről, néhány fa megcsikordult tőle. Érezte a hideget benyúlni a báránybőr mellény alá, és ettől elindult megint. A ház sötét volt. Berúgta az ajtót. A kemencéből vörösen nézett rá a parázs szeme. Füstszagú meleg volt. Semmi sem mozdult, mégis odamordult a semminek:

- Vess egy kis rozsét, hogy lássak.

Száraz szalma zörgött a sötétben, aztán reccsent néhány vékonyka ág. Majd föllángolt sárgán a tűz.

A sonkát odalökte az asztalra, a tarisznyából kivette a szalonnát, odatette azt is. Végül a pálinkás üveget.

A leányka ott állt egy pendelyben a tűznél. A fény átvilágított a gyolcson, és kirajzolta sovány combjait. Borzas haján rőten villant a fény.

- Mi volt? Hogy volt?

Tóderik ránézett a gyermekre, aztán sarokba állította a botot, szögre akasztotta a kalapját, s levette a báránybőr mellényt. Már ,i bocskorait fűzte ki, mikor nagy nehezen kijött belőle a szó.

- Mi volt? Semmi. Emberek.

Aztán kivett a deberkéből egy marékra való túrót, tört egy darabot a puliszkából, s lehevert velük a vackára. Csak a csámcsogása hallatszott sokáig. A leányka is visszabújt a bunda alá. Kendre a tűz is megroskadt, s már csak a parázs szeme világított vörösen újra. Már azt is lepni kezdte a hamu, mikor a gyermek megszólalt megint:

- Mondd, mi az, hogy báró?

De erre már nem felelt senki. Az éjszaka lenyomta a világot.

A báró forintjából takaros kis csizmácskát vásárolt magának Nuca, karácsony előtt, a régeni vásáron. Mikor a Mitru szánján bementek bőröket eladni. Még kendőre is jutott a maradékból.

Prémet vitt Mitru is, egy zsákra való, Tóderik is egyet. Volt ott nyest, róka, görény, vidra, még vadmacska is. Ezüstpénzzel fizették a zsidók a bőröket a régeni vásárkor, tudta ezt minden havasjáró ember. A Mitru szánján még medvebőr is akadt, jól a széna alá rejtve. Szívesen vették az ilyet városi vadászok. Fákra iggatni, eldicskedni vele. Úgy is mérte Mitru az árát az ilyennek. Megfizettette előre a dicsőséget is.

Hazatérőben itatni megálltak a vécsi vár alatt...